

DE NOORD-BRABANDER,

Staan- en Letterkundig Dagblad.

ABONNEMENTS-PRIJS

Voor de Stad . . . f. 12.

Franco per post . . . f. 14.

DICERE VERUM QUID VETAT?

HORATIUS.

ADVERTENTIE:

15 cents de regel.

behalve 35 cents zegel.

(Verschijnende driemaal in de week: Dingsdag, Donderdag en Zaterdag.)

In ons nummer van 20 november H. deelden wij eenige bijzonderheden mede omtrent den terugkeer van Julianus Chownitz tot de Kerk, welke hij verlaten had, om zich aan de zich noemende deutsch-catholijke scheuring aan te sluiten. Een ander ijverig prediker dier armzalige secte heeft zijn voorbeeld gevolgd, en wij kunnen niet nalaten, ook daarvan de bijzonderheden mede te deelen, als een roemvol tegenhanger, voor de van alle zijden opgeraapte, en door sectengeest opgeblazen berigten, onder den naam van *Duitsche beweging* in zeker blad voorkomende. Ziehier wat wij daaromtrent in den *Ami de la Religion* lezen.

Lemberg 5 december 1845.

De secte van den afvalligen Ronge, eerst door het pruisisch gouvernement begunstigd, met het doel de catholijke Kerk te verzwakken, door haar te verdeelen, heeft in den persoon van den priester Rudolph eene zuil verloren, waarop zij met alle onbezorgdheid meende te mogen bouwen. Onze lezers zullen voorzeker niet zonder belangstelling de geschiedenis vernemen der afwijkingen van dezen verloren zoon en van de middelen, welke de goddelijke genade gebezigd heeft, om hem naar den schepel der catholijke Kerk, welke hij zoo misdadig verlaten had, terug te voeren.

Deze jonge man, met buitengewone talenten begaafd, volgde met vrucht de lessen in de leerstellige godgeleerdheid aan het seminarie van Pelphin, bisdom van Culm, in Pruisen, en zijn geregeld gedrag had zijne oversten genoopt er in toe te stemmen, dat hij de kleine orden zou ontvangen. Terwijl hij aan niets anders dacht, dan de loopbaan te volgen, welke God hem had aangewezen, vond hij gelegenheid, eenige aanhangers van Ronge te ontmoeten en met hen te spreken. Een zoo gewaardijde ontmoeting bragt weldra, zoo niet zijn geluk, althans zijne roeping tot wankelen en haalde hem tot eenen zwaarderen val over. Op zekeren dag vroeg hij, wat zijnen medeleerling Dowiat, wat een die van hem was, aanhangers van Ronge, verlot om de stad te gaan, onder voorwendsel van er eenige benoedigheden te willen aankopen; maar zich bij de trouweloze vrienden verged hebben, met welke hij zoo onvoorzigtig in aanraking getreden was, gingen zij eene herberg binnen en bragten daar den nacht in eene schandelijke overdaad door. Toen zij des anderen daags 's morgens in het seminarie terugkwamen, beproefden zij zich door leugenschichtige uitvlugten te verontschuldigen; maar dit gelukte niet en zij werden oogenblikkelijk uit het seminarie verjaagd. De een grond roept den anderen; de laatste was de atel. Na de voltrekking van denzelfden werden zij met opene armen door de nieuwe hervormers ontvangen en verkregen zij aanzienlijke en winstgevende betrekkingen.

Terwijl Dowiat Ronge in 1838 togten vergezeld en zijnen meester op de straten verving, wanneer deze zijne longen uitgeput had in uitvallen tegen de roomsche Kerk en haar eerbiedwaardig en zigtbaar opperhoofd en zelfs tegen het burgerlijk gezag; hield Rudolph, tot herder der afgescheidene gemeente van Dantzig, met een salaris van 400 kroonen, gekozen, voor zijne onderhoorigen leerredenen, welke even smaakvol en stichtend waren, als die van den grooten hervormer. Zijn geweten evenwel stuitte terug tegen den schandlijken en misdadigen rol, welchen hij speelde, en deszelfs bittere en onophoudelijke verwijtingen niet langer kunnende verdragen, besloot hij zich daaraan te onttrekken, door aan zijne gemeente een verlof van eenige weken te vragen, tot het doen eener reis naar Silesië. Te Breslau gekomen nam hij zijnen intrek in eene afgezonderde herberg, hebbende in een bedaard overleg eenige verachting te zullen vinden in de bittere wroeging, welke hem kwelde. Maar de sectarissen, die al zijne gangen bespieden, ontdekten zijn verblijf en kwamen hem verzoeken zich te begeven naar de woning, welke eene rijke weduwe der secte steeds bereid heeft voor de zondelingen, welke door de stad komen. Rudolph ontweek dit, door eene ongesteldheid voor te wenden. Theiner, ook een afvallig priester, onwaardige broeder van dengene, wiens dengzaam leven en geleerde schriften der Kerk tot sieraad en troost verstrekken, gissende dat de genade op het hart des schuldigen werkte, bezocht hem en deed alles, wat in zijn vermogen was, om hem terug te houden daaraan te beantwoorden. Hij bood hem, uit naam der secte, eene vermeerdering van tractement van 200 kroonen en eene gemeente naar zijne keus in het pruisisch Silesië aan. Daar Rudolph nog geene bepaling had gemaakt omtrent de wijze, waarop hij zijnen terugkeer tot de Kerk wilde bewerkstelligen, en vreesde dat zijn verleider zijn voorneemen op alle wijzen zou dwarsboomen, vergenoegde hij zich met eenige ontwijkende antwoorden die hem in het onzekere moesten laten, wees alle dienstbetooning van de hand en zeide slechts dat hij zich naar Neiss, zijne geboortestad wilde begeven. Theiner, die de zuiverheid van geloof, den brandenden en verlichten ijver van den eerw. heer Schneeweiss, leeraar bij het gymnasium dier stad, kende, vermaande den jongeling ernstig zich te wachten van de lagen, welke die vervloekte jesuit hem zonder twijfel zou spannen. Maar het was juist daarin, dat Rudolph zich werpen wilde, om zijne vrijheid en zijn geloof te herwinnen. Hij deed zulks; de eerw. Schneeweiss ontving het verdoolde kind met al die zachtmoedigheid en teedere liefde, waarvan de vader, in de gelijkenis van het evangelie, hem het tooneel aanbiedt. Daar de arme jongeling, welligt zonder het te weten, eene verovering van Maria was, gevoelde hij zich aangespoord om zich naar Piekar te begeven, eene vermaarde bedepplaats, aan haar toegewijd en alwaar de broederschap van het H. onbevlekt Hart voor de be-

keering der zondaars is opgericht. Daar, aan den voet van het altaar, aan die goede moeder toegewijd, hoopte hij, in de outmoedige en oprechte bekentenis zijner misdaden, de rust van zijn geweten terug te zullen vinden. De eerw. heer Schneeweiss keurde dit voornemen zeer goed, en zond hem naar Piekar, met eenen brief van aanbeveling voor den eerw. heer Fitzek, bisschoppelijk commissaris en pastoor dier gemeente. Deze ontving hem met dezelfde gevoelens, waarmede de heer Schneeweiss hem te Neiss ontvangen had. De bittere tranen van den boetvaardige, de algeheele opoffering welke hij deed van eenen voordeelfigen toestand en van al de aanbiddingen, welke men in zijne oogen deed schitteren, lieten geenen twijfel over aan de opregtheid van zijn berouw; en den 13 november H. werd hij toegelaten tot de vernieuwing zijner belijdenis van het catholijk geloof. Maar de ergernis is openbaar geweest: de herstelling moet zulks ook zijn. Hij zal zich dus naar Dantzig begeven, trots al de gevaren, die hem daar wachten, om aan de catholijke gemeente genoegdoening voor zijnen afval te geven. Hij heeft van den bisschop van Culm een vergiffenis geschreven, hem verzekerende dat hij zich onvoorwaardelijk onderwerpt aan de straf welke hem zal worden opgelegd. In andere door hem uitgegevene brieven, beweent hij zijne afdwaling en beschrijft hij de noodlottige omstandigheden, die dezelve veroorzaakt hebben.

Deze schitterende bekeering, reeds te Dantzig bekend, heeft onder de rongeanen eene woede doen uitbarsten, waarvan men zich geen denkbeeld vormen kan. Zij overstroomden het publiek met geschriften en brieven tegen hunnen gewezen herder, waarin dweezucht met laster en boosaardigheid den strijd voert. De echtgenoot van eenen negeringsraad munt in dit opzigt bijzonderlijk uit.

Op zulke zielen zal de terugkeer en de boetedoening van Rudolph voorzeker geene heilzame uitwerking hebben; maar er zijn andere zielen minder wederspannig aan de genade, die daaruit aanleiding zullen putten, om aan dezelve te beantwoorden.

ITALIE.

De Keizer van Rusland heeft den 21 december Florence verlaten, zich naar Weenen begevende. — Volgens brieven uit Venetië is de czar daar den 24 aankomen en aan het paus van den onderkoning afgestapt.

AMERIKA.

De *Courier* der Vereenigde Staten brengt de volgende bijzonderheden omtrent den toestand der partij in de beide Kamers van het congres. Daar de algemeene aandacht meer dan ooit op Amerika gevestigd is, twijfelen wij niet of eene nadere kennismaking met den staatkundigen toestand ald zal onzen lezers aangenaam zijn.

» Dit congres is het negen en-twintigste, te zeggen, dat het gouvernement der Vere-

Staten nog slechts een acht-en vijftig jarig parlementair bestaan heeft, wijl elk congres twee jaren duurt. Onder de vorige zitting had elke dertwee partijen haar aandeel van magt. De whigs hadden in den Senaat de meerderheid, de democraten in de Tweede Kamer. De uitvoerende magt, de president, bekleedde tegenover de beide kamers eene onafhankelijke, zelfs vijandige stelling. De staat werd aldus van drie, tegen elkander strijdende, zijden voortgesleept; van daar de onstuimige en onvruchtbare strijd, welken wij drie maanden lang waargenomen hebben. De tegenwoordige zitting wordt onder gunstiger vooruitzichten geopend; er bestaat eene volkomene eenstemmigheid onder de drie takken des bestuurs. Op den zetel van het voorzitterschap is een democraat geplaatst, en de democratie zwaait, zoo wel in den Senaat als in de Vertegenwoordigende Kamer den scepter.

De tegenwoordige Senaat bestaat uit 52 leden, waarvan 28 democraten en 24 whigs, hetgeen eene meerderheid van vier stemmen daarstelt. Deze meerderheid zal tot zes stemmen opklimmen, wanneer Virginia en Indiana hare benoemingen zullen gedaan hebben, en waarschijnlijk acht stemmen bereiken, zoodra Texas geheel georganiseerd zal zijn. Het onder-voorzitterschap van den Senaat wordt waargenomen door den onder-president der Vereenigde Staten, den heer George Dallas, die alleen bij staking van stemmen, regt van stemming heeft. Deze vergadering overtreft in waardigheid de fransch Pairs-Kamer en het engelsch Hoogerhuis; dit heeft zij vooral aan het minder getal harer leden te danken. De aanzienlijkste mannen in de Unie bekleeden eene plaats in den Senaat; er ontbreken slechts Henry Clay van de whig partij en Martin van Buren van de zijde der democraten. De hoofden der beide partijen in die kamer zijn: Daniel Webster voor de eerste en John C. Calloun voor de tweede. Rondom den vermaarden redenaar van Massachusetts scharen zich mannen van ondergeschikten rang, zoo niet door hunne talenten althans door hunne staatkundige standplaats; terwijl de niet minder vermaarde Karoliner twee mannen aan zijne zijde heeft, wier namen bijna even groot zijn als de zijne: de generaal Lewis Cass en Thomas H. Benton.

De Kamer der Vertegenwoordigers bestaat uit 226 leden, waarvan 140 democraten 76 whigs en 6 onbepaalden. 4 Plaatsen zijn nog open, welke aanstaande bekleeders geene verandering zullen te weeg kunnen brengen in de wederkeerige magt der partijen; wijl eene meerderheid van 68 stemmen de bovenhand aan de democratie verzekert. Even als de Senaat steeds vol is van waardigheid in zijne houding en zich door kalme van beraadslagingen onderscheidt, even schrikwekkend door wanorde en rijk aan individuele en gemeenschappelijke schandalen is de Kamer der Vertegenwoordigers; en evenwel is zij in lange zoo talrijk niet als de Kamer der Gedeputeerden te Parijs en het Lagerhuis te Londen.

De Vertegenwoordigers verkiezen elk jaar eenen Voorzitter. Al de beambten der Kamer van af den geestelijke tot den poortier, worden bij meerderheid van stemmen gekozen. Onder de sollicitanten tot de nederige betrekking van poortier bevindt zich een voormalig lid, dat eertijds eene plaats in de wetgevende Kamer bekleedde, als afgevaardigde uit Zuid Karolina.

— De nieuwe regeerder van Paraguay, Jacintho Lopez, schijnt besloten te hebben, om met Europa geregelde betrekkingen aan te knopen, en de laatste berigten uit Brazilië melden ons dat hij op dit oogenblik een zijner ministers, den heer Halleo naar Frankrijk en Engeland gezonden heeft. Deze staatsman heeft in de maand october II. de hoofdstad van Paraguay verlaten.

ZWITSERLAND.

De groote raad van Argau besloten hebbende dat drie nieuwe catholijke gemeenten zouden opgericht

worden en onderhouden door fondsen, afkomstig van de goederen der abdijen Muri en Wettingen, heeft Mr. de bisschop van Bazil-Solothurn niet alleen geweigerd, voor zoo veel hem betreft, tot die oprigting mede te werken, maar hij heeft nog aan de Argausche overheid verklaard, dat aangezien die twee abdijen niet door het kerkelijk gezag ontponden waren, hij zich verplicht achtte dezelve als regtens en daadwerkelijk bestaande te beschouwen, en alzoo nogmaals zich te moeten verzetten tegen alle verryeuning van derzelve eigendommen.

— De heerschende radicale factie in het canton Tessin houdt zich bezig met de organisatie der scholen naar haren geest. De bisschop van Côme ordinarius van Tessin en de aartsbisschop van Milaan zijn met vertogen tusschen beiden getreden, die voorzeker door de oostenrijksche regering zullen ondersteund worden; eene ondersteuning welke, ondanks de grootsprekerij der liberalen, niet versmaad wordt.

— Het Waadtsch gouvernement heeft de afgetredene predikanten verklaard vervallen te zijn van hunne kerkelijke waardigheid en hen van hunne wettige voorregten beroofd. Dientengevolge heeft zij degenen onder hen, die hun vijftiende jaar nog niet bereikt hebben, op de cantonale lijsten voor de militie gebragt.

HANNOVER.

De Hanoversche regering heeft aan al de plaatselijke censores van het rijk den last gegeven, om aan de afgescheidenen van Hildersheim (de eenige stad waar zich eene kleine rongeausche gemeente heeft kunnen vestigen) alle verlof te onthouden, om wat het ook zijn moge, door den druk te verspreiden. De censores volbrengen dien last zoo stiptelijk, dat de namen der hoofden dier gemeente in geen geschrift mogen genoemd worden.

DUITSCHLAND.

Men zal zich herinneren dat de pruisische regering, eenige maanden geleden, den heer Snethlage met eene buitengewone zending bij de protestantsche hoven belast heeft. Het doel dier zending was, om zich met dezelve te verstaan over de bijeenkomst van een congres, dat bijgewoond zou worden door afgevaardigden van alle staten van den duitschen Bond, alwaar de evangelische godsdienst als godsdienst van den Staat erkend wordt. Het schijnt dat alle voorbereidende schikkingen reeds afgelopen zijn, want de *Preuss. Zeit.* meldt, dat het bedoeld congres eerlang te Berlijn zal vergaderen. Men zal zich te verstaan hebben omtrent eene nieuwe inrigting, der evangelische Kerk, beter naar de behoefte en van het tegenwoordig tijdstip geëvenredigd, dan de thans bestaande inrigting. Men zegt niet, of ook over de leer zal beraadslaagd worden. Indien de vooruitzichten van het officieel blad verwezenlijkt worden, zullen wij weldra eene tweede, herziene, verbeterde en waarschijnlijk vermeerderde uitgave van het evangelismus beleven.

— Het Wurtembergsch gouvernement heeft aan al de herders der afgescheidenen verboden, om aan de kinderen zoogenaamd godsdienstig onderwijs te geven.

RIJN-PROVINCIE.

Wij vernemen met genoegen, dat het genootschap van den H. Carolus Borromeus, ingesteld voor de verspreiding van catholijke boeken onder het volk, den gelukkigsten voortgang in de Rijn-provincien zoowel als in Westfalen maakt. Te Dusseldorf heeft het genootschap reeds vier honderd werkende leden aangeworven, behalven een aantal tijdelijke inschrijvers en de aanzienlijkste catholijke ambtenaren hebben zich aan het hoofd dezer heilzaambringende onderneming gesteld. Keulen en Aken schitteren minder uit, maar Coblenz en de andere steden van het bisdom Trier, nemen daaraan een werkdadig deel. Het eerste werk dat uit

de drukkerij van het genootschap zal voortkomen is het *Leven van deszelfs roemvollen beschermheilige*, in den volkstrant geschreven, maar waarin de groote verdiensten ontwikkeld zullen worden welke de heilige verworven heeft door zijne tegenwerking der verspreiding van de protestantsche leer vooral in Zwitserland, onder de inwoners van Grauwubunden. Het is dus niet te verwonderen dat de protestantsche dagbladen van Francfort, Elberfeld enz. reeds den veldtocht geopend hebben tegen het genootschap en deszelfs eerste voortbrengselen.

ENGELAND.

LONDEN, 1 januarij. Het braziliaansche gouvernement heeft aan het engelsch cabinet een krachtig verzet doen toekomen tegen de parlamentsbill, waarbij aan de engelsche kruisers het regt gegeven wordt, om de braziliaansche negerhandelaars aan te houden en als zeeschuimers aan de britsche admiraliteiten over te leveren.

— Nu het ministerie Peel voor goed is gevestigd is ook de beweging in Engeland tot bedaren gebragt. De dagbladen hebben den twist gestaakt en de welbekende omzigtigheid van den eersten minister heeft aan alle gissingen en valse geruchten, welke omtrent de in de tegenwoordige wetgeving te brengen wijzigingen in omloop waren, een einde gemaakt. De dag der opening van het Parlement is zoo nabij, dat de algemeene bezorgdheid als van zelve opgehouden heeft; een ieder is overtuigd, dat thans alles van de wetgeving afhangt. Het orgaan der ultra-tory's, de *Morning-Post*, zegt wel dat eene herige oppositie alle vermindering van inkomende regten bestrijden zal, maar naar den toon welken het aanslaat, is het duidelijk te merken dat het zelf aan de zegepraal wanhoopt.

De aandacht der engelsche dagbladen is thans op Amerika gevestigd; zij zijn eenparig in het aanbevelen van krachtige maatregelen. De *Sun* zijne tevredenheid aan den dag leggende over den spoed waarmee in Engeland de oorlogstoerusting sedert eenigen tijd doorgedreven worden, dringt bij het gouvernement aan, dat het bedacht zij op de ligting der bemanningen. De *Chronicle* noodigt het Parlement uit, niet te wachten tot dat Engeland gedwongen zij tusschen eene beleediging en den oorlog te kiezen; maar liever de voorhand te nemen, en de zijdelingsche bedreigingen van den president Polk te beantwoorden door maatregelen, welke het amerikaansch congres tot nadenken kunnen brengen.

— De engelsche regering blijft niet achter; op alle werven heerscht de meeste drukte: de werklieden worden door verhoogd loon tot ijver en langer werken aangespoord even als de zeevarende, die tot den arbeid gebedigd kunnen worden. Men maakt ook de regementen der landmagt voltallig, omdat een groot deel der troepen, welke in Engeland zijn, naar Canada zullen gezonden worden.

SPANJE.

MADRID, 24 december. De commissie voor de wetboeken heeft het strafwetboek afgewerkt, heden zal het goetvond en aan de regering in handen gesteld worden.

— De commissie voor het adres van antwoord heeft ingelijks haren arbeid voltooid. Zeyen leden hebben het ontwerp getekend; een enkel de heer Sejas heeft een afzonderlijk ontwerp ingediend.

FRANKRIJK.

PARIS, 4 december. De maroccaansche afgezant is alhier aangekomen. Gisteren is hij door den Koning ontvangen. Twee luifkoetsen en twee stadskoetsen waren hem toegezonden. Hij heeft in een der eerste plaats genomen met den binnenvoeder der ambassade en twee tolken. Zijn gevolg heeft in de andere plaats genomen. De audiëntie heeft drie kwartier geduurd. De ministers en een

aantal groot-officieren stonden rond den Koning in de kroonzaal, op het oogenblik der ontvangst.

Ben-Aghach heeft op de Tuilerien het middagmaal gebruikt. Na hetzelfde had een concert plaats waarbij vier- of vijfhonderd aanzienlijke gasten genoodigd waren.

— De stedelijke raad van Orleans heeft besloten, dat eene nationale inschrijving, aan welker hoofd hij zich tot een bedrag van 20,000 fr. geplaatst heeft, zou geopend worden om een standbeeld op te rigten aan Jeanne-d'Arc, bekend onder den naam van de maagd van Orleans. De stedelijke raad heeft reeds eene schets van dat standbeeld goedgekeurd, vervaardigd door den heer Foyatier, die ook met de verdere werkzaamheden belast is.

— 1 Januarij. Bij het innemen van de voorzitters-stoel heeft de heer Sauzet in eene redevoering hulde gebracht aan de nagedachtenis van de heer Roijer Collard, die meermalen diezelfde plaats bekleed had.

— De uitgraving der diamantmijnen welke men kortelings geleden in Brazilië heeft ontdekt, heeft reeds een aantal dier edelgesteenten voortgebracht. Men beweert dat men er sedert tien maanden voor 18 millioen uitgehaald heeft. Een groot gedeelte is naar Londen gezonden, een vijfde heeft den weg naar Frankrijk en Hamburg genomen. Het is waarschijnlijk dat dit nieuw voortbrengsel den prijs der diamanten die reeds in de handel zijn zal doen dalen.

— Onder de redevoeringen, waarmede de Koning bij gelegenheid van nieuwjaar begroet is, merkt men op die van den Aartsbisshop van Parijs, die de belangen der christenen van het oosten den Koning heeft aanbevolen. De Koning heeft geantwoord dat hij steeds hoopt dat zijne pogingen ten behoeve der christenen niet onvruchtbaar zullen zijn, maar tevens om hunne rampen te leenigen, en dat Frankrijk niet zal ophouden over hen die bescherming uitte strekken, welke het hun sedert eeuwen geschonken heeft. «God, zoo eindigde de Koning, zal mij de genade schenken; dat, onder mijne regering, de bescherming onzer heilige godsdienst niet minder krachtadig zij, dan zij onder de Koningen, mijne voorgangers geweest is.»

BELGIË.

BRUSSEL, 3 Januarij. Gisteren heeft eene vreeselijke gas-ontploffing plaats gehad te Ixelles bij Brussel. Dit voorval op klaren dag en in eene drukke straat, kon de verschrikkelijkste gevolgen na zich slepen, gelukkig echter is niemand gedood noch gekwetst. Men denkt dat dit ongeval veroorzaakt is geworden door het graven van een riool onder de gas-pijp, waardoor deze zonder steun blijvende gebersten is; het daaruit ontsnapte gas zou, hoe weet men niet, vuur gevat hebben.

NEDERLAND.

Bij de 20ste jaargang van den 1sten Januarij jl., no. 135, heeft de Koninklijke Orde van den Nederlandschen Leeuw benoemd den heer W. A. van der Meulen, van der Oije, minister van binnenlandse zaken.

— Op het strand van de Oosterschelde is dezer dagen een aantal balen katoen geworpen. Ook is op het strand geworpen eene aanzienlijke hoeveelheid vrachthout.

BRUSSEL, 1 Januarij. Men verneemt, dat op 15 dezer het hof alhier zal teregt staan W. J. B. van der Meulen, van der Oije, van de zaak van medeplichtigheid aan valsche authentieke geschriften, verduisteren van Noord-Nederlandsche zaak vroeger voor het hof van den Hoogen Raad behandeld en beregt zijnde; door het hof van Brussel nadere behandeling naar het in deze zaak is verwezen. Men zegt, dat in deze zaak een honderd tal getuigen zouden worden gehoord. (A. H. B.)

BRUSSEL, 2 Januarij. Dezer morgen, omtrent 10 uur, is een hevige sneeuwval geweest, onder eenen hevigen storm, en vergezeld van eenen tellen donderslag, de wind in de spits van den gemeentelijken toren veroorzaakte een groot gat in dezelve, rakte

vervolgens aan de westzijde dier spits, de looden reepen, die van daar tot op het vierkant nederdalen, ter lengte van acht of tien voeten af, zonder eenigen brand of andere schade te veroorzaken. Het vuur moet echter verschrikkelijk zijn geweest, daar op dienzelfden oogenblik zich eene patrouille van de veiligheids-wacht in de nabijheid van den toren bevond, waarvan de manschappen gedurende eenen geruimen tijd zoodanig door het felle licht verblind waren dat zij niets konden zien.

Ingezonden Stukken.

PROFESSOR HOFSTEDE DE GROOT

EN DE

JESUITEN.

Of we van den hond of van de kat gebeten worden, zal niet veel onderscheid maken; bijten is bijten en doet zeer; dit dachten we, toen we het stukje, over de volks-opvoeding van genoeten Hoogleraar, benevens den brief aan ZijnHogel. geplaatst in den Noord-Brabander van den 18 dec. jl., gelezen hadden. De Professor stelt zich hevig tegen de Jesuiten, die in Frankrijk, zoo als Zijn Hogel. zegt, zich meester willen maken van het lager onderwijs en ZijnHogel. wenscht, dat hier, even als in het, NB. Monarchaal, koninkrijk Pruisen, de Staat zou doen, wat de Jesuiten in Frankrijk willen tot stand brengen. Is dan overheerschen niet altijd overheerschen; en kan men in eenen constitutionelen Staat, waar grondwettelijk, vrije godsdienst voor allen bestaat, zich laten overheerschen? En dat in de teederste aangelegenheid als toch het onderwijs en de opvoeding onzer kinderen moet geacht worden te zijn! Heiligt dan het doel de middelen, Professor? wij willen voor een oogenblik eens aannemen, dat uw doel goed is, maar de middelen, die gij, om dit doel te bereiken, zoudt willen aanwenden, zijn die ook goed, zijn zij regtvaardig? De jesuiten zouden gaarne de geheele wereld Roomsch-Catholijk maken en gij, wat zoudt gij de wereld willen maken? Zeker niet Roomsch-catholijk, zoo ge dan nog een protestant zijt, iets, wat we eenigzins in twijfel trekken moeten, aangezien het protestantisme nimmer in het beginsel stond, dat de Staat over de godsdienst heerschen mogt; trouwens, in dit opzigt, is het Roomsch catholicisme, met het protestantisme, zeer vereenigd. En hoe kunt ge u toch zoo tegen de Jesuiten stellen? Dacht ge niet, toen ge uwe brochure schreeft, aan den pot en den ketel, die elkander verweeten, dat ze zwart waren? — Maar ge meent wellicht, dat er vrijheid van godsdienst voor allen kan bestaan, ofschoon de Staat het onderwijs regelt? Eilieve! bewijs ons dit eens! wij kunnen dit volstrekt maar niet begrijpen. Ons dunkt, (om een paar voorbeelden te geven), dat als men een Roomsch-catholijk kind, door professor Fichte, liet opvoeden, de Jesuiten nog 'al moeite zouden hebben om dat kind goed roomsch te maken; en indien men u, ter opvoeding en opleiding, een gereformeerd kind, van anno 1618 wel te verstaan, toevertrouwd, het een predikant die oud gereformeerd denkt, naderhand niet gemakkelijk zou vallen, dit kind te overreden dat de evangelische gezangen niet evangelisch zijn. En als de Staat onderwijs geeft, dan hebben wij te vragen naar de religie van dien Staat? De protestant, die u schreef, bemerkte onzes inziens, teregt dat de Staat niet tegelijk roomsch-catholijk, oud en nieuw gereformeerd kan zijn, en dat de Staat in ons land, qua Staat, geen religie hebben moet en hebben kan. Maar mogelijk, want het tijdschrift waarheid en liefde, wordt zeer catholijk, en wil het catholicisme gaarne bevorderen, mogelijk moet de Staat catholijk heeten en zal die Staat catholijk onderdigen geven. Maar Professor, indien gij bij catholijk niet voegt, eene nadere verklaring, dan hebben we te vragen, welk soort van catholicisme UwHogel. op het oog hebt? Dat van Kant, of Fichte? het roomsche zeker wel niet, want dan zouden er de jesuiten beter bij u afkomen. Maar zouden we het ook eens zijn, als ik u mijn gevoelen openbaarde, namelijk, dat er wel bezien, op deze aarde, geen Staat bestaat, die in het wezen der zaak qua staat eene godsdienst heeft, of hebben kan (wel eene religie, want religie is voor allen nog geen godsdienst en in het bijzonder christelijke godsdienst) en dat er wel Staten in de christenheid, maar geen christelijke Staten denkbaar zijn? Het idee is niet roomsch-catholijk, maar, zijn we protestanten, wij kunnen er niet anders over denken? Zie,

guede Professor, een Israëlitische staat, om dat daarbij eene theocratie bestond, ik geloof dit, begrijp ik, dat kan bestaan; maar waar ik een christelijken Staat zou moeten zien, moest in dien Staat, de grondwet, het Evangelie zijn, of die Staat ware bij mij niet orthodox; het is ons onbegrijpelijk dat UwHogel. nu met een Pruisisch middelje in 't belang van het schoolwezen voor den dag komt; UwHogel. weet tog wel, dat de Nederlanders niet zeer Pruisisch gezind zijn uitgevallen; en hetgeen de Koning van Pruisen regtens met professor Fichte kon klaar krijgen, dit zich zoo maar niet laat arrangeren in eenen constitutionelen Staat. Neen, beste Professor, de volks-opvoeding moet worden overgelaten, daar waar vrijheid van godsdienst, volgens de staatswet bestaat, zal zij geen ijdele klank zijn, aan de ondscheidene religien onder toezigt van den Staat: deze is onmisbaar, even als zij onmisbaar is over de onderscheidene kerkgenootschappen ten einde het eene kerkgenootschap het andere niet overheersche. Daar voor heeft de Staat in het belang van allen te waken en we gelooven dat de vaderlandsliefde meer zal worden aangekweekt en bevorderd, daar waar zonder eenige invloed van buiten ieder zijne kinderen kan doen onderwijzen en opvoeden naar zijne godsdienstige overtuiging. Wil de Staat algemeene scholen daarstellen, dan mag noch kan, volgens onze grondwettelijke aansinrigting, op dezelve ander onderwijs gegeven worden dan in lezen, schrijven, rekenen en aardrijkskunde; waar men meer wil, wil men geen gewetens-vrijheid, en deze moet voor ieder regtgeaard Nederlander een heiligdom zijn. Dit vloede ons uit de pen en wij vragen er een plaatsje voor in de Noord-Brabander, waarmede de redactie zal verpligten

Een grondwettig Nederlander.

VEGHEL, Januarij 1846.

Zal een protestant den afgetreden R. C. outvanger vervangen? is de vraag van den dag. Eenige ingezetenen zijn verontrust door dat de tijdelijke waarneming aan eenen protestant is opgedragen en beschouwen dit als een maatregel, als wilde men toch die betrekking niet in eens uit catholijke definitief in protestantische handen overbrengen; alles moet thans meer langzaam en voorzigtig gaan, zoo als gouverneur van der Heim (God beware ons allen dat hij geen minister worde), in de vergadering der Provinciale Staten sprekende over de herziening der grondwet heeft gezegd. — Anderen meer bezadigden, betwijfelen de mogelijkheid, dat het ministerie zulke onberedeneerde keuze zoude durven voordragen, aangezien in de gemeente Veghel, die eene bevolking telt van 3,900 R. C. en 63 prot, de post van notaris, van kantonregter, van griffier, van secretaris, van deurwaarder, van schatter in handen der protestanten is; in de aangrenzende gemeente Erp, waar de bevolking bestaat uit 2200 R. K. en 32 prot, de notaris, secretaris en outvanger protestanten zijn; in de gemeente Gemert, waar 4500 R. K. zijn, de enigste protestant aldaar burgemeester der gemeente is. Zoude het ministerie deze in het oogvallende partijdigheid ziende er nog nieuwe durven bijvoegen? Men zou alsdan de grondwet, die ieder gelijke aanspraak op ambten geeft, als eene wassen neus moeten beschouwen; wellicht wil men zich in de residentiestad diets maken, dat de Roomsche Catholijken te vreden zijn. O neen! zij zijn niet te vreden, en voorzeker de ingezetenen van Veghel niet, die, reeds getuigen van zulke schreeuwende partijdigheid, nog huiverig moeten zijn, dat het weinige dat zij hebben, nog in handen der protestanten overgaat, doch dit vertrouwt Veghel dat Zijne Majesteit onze regtvaardige Koning niet zal dulden.

Mengelwerk.

Geschiedkundige schets

VAN HET

NIEUWE BISDOM VAN ST. GALL

De oprigting van eenen nieuwen bisschoppelijken zetel is altijd voor de catholijke Kerk eene reden van vreugd of troost, want zij verleent eenen herder aan eene nieuwe kudde of geeft aan verlatene schapen eenen gids terug. De oulangs vastgestelde inrigting van een vijfde bisdom in Zwitserland is eene merkwaardige gebeurtenis, omdat zij de zegpraal der catholijke volks-eenheid over eenen tegenstand van meer dan 20 jaren daarstelt en tevens

als het ware de gedachten van een der eerste apostelen van Zwitserland en van de prachtige kloosterlijke inrigting, welke uit zijn nederig en eenzaam verblijf geboren werd, doet herleven en aan de vergetelheid ontrukkt.

In de eerste jaren van het karlovingiaansch tijdvak zonden Engeland en Ierland, reeds door een aantal heilige kluisenaars bewoond, talrijke zendingen naar het vaste land, die, zonder andere wapens dan het kruis en den henderstaf, als onverschrokken kampvechters van het Evangelie, in het midden der wilde volksstammen van Duitschland voorttraden langs de wester oever van den Rijn, het Wasgousch gebergte en het Zwarte Woud, tot aan den mond van dien grooten stroom. De heilige Martinus, de H. Pirminus en nog andere predikten het Evangelie in de landen, die heden den Elzas en het groothertogdom uitmaken, terwijl de H. Gallus, de H. Fridolinus, de H. Beatus, de H. Mengadus zich in het Alpisch gedeelte van Zwitserland verdiepten en aldaar slechts onaanzienlijke hutten bewoonden, welke echter later in rijke Abdijen herschapen moesten worden.

Alzo omstond ook de vermaarde abdij van St. Gallus, welke, gesticht door de leerlingen van dien uitstekenden woestijnbewoner, het toevluchtsoord werd van wetenschap en dengd. Het is bekend hoe in dat tijdvak van bloei des geloofs, de edele en magtige heeren der landstrecken, welke die kloosters omringden; het zich tot pligt rekenden deze belangrijke instellingen te begifigen met uitgestrekte gronden, die toenmaals niets anders waren dan ongezonde woestijnen, donkere wouden, die echter langzamerhand door de kinderen van den grooten H. Benedictus ontgind werden. Overal waar zulke kloosters werden opperigt, schaarde zich het klein getal bewoners der landstrecken rond dezelve, om er de geestelijke hulp en bescherming te zoeken, welke zij in hunne eenzaamheid niet vinden konden. Dit was ook het geval met St. Gall; eenige hutten rond het klooster opperigt vereenigden zich tot een vlek, hetwelk door de Abdij ondersteund, weldra in belangrijkheid met eene stad gelijkstond en geenen anderen naam voerde dan dien van de Abdij zelve.

De laatste des graven van Toggenburg schonk, bij uitbrake wilsbeschikking, aan het klooster de groote en rijke grondeigendommen van zijn geslacht; en deze schenking werd bekrachtigd door het hoofd van den Staat, die, bij deze gelegenheid, aan den Abt het tijdelijk gezag toekende over deze landen, zoodat in Zwitserland, hetwelk op dat tijdstip nog tot het duitsch keizerlijk behoorde, als in de streken tot den kring van Zwaben behoorende. Aldus verheven tot de waardigheid van vorst van het H. R. Rijk, slechts van den keizer alleen afhankelijk, sloten de abten van St. Gall met Zwitserland eene overeenkomst van eeuwig verbond; doch zonder zich met de confederatie in te lijven, hetgeen onbestaanbaar was niet hunne ho danigheid van vassalen van het H. Rijk.

Eene altijd wijze en de belangen harer onderhoorigen beoorderende regering had deze vorstelijke abdij tot den hoogsten trap van luister verheven. De onvermoeide arbeid der kloosterlingen had haar in het bezit gebragt eener boekverzameling, welke allerrijkst was in handschriften en charters uit de middeleeuwen. Door de vermaardste geleerden van Europa bezocht, was zij de roem en het sieraad van Zwitserland, toen dit ongelukkig land, door de ketterij van Zwinglius, den invloed onderging der hervorming van Luther. De inwoners van Toggenburg waren onder de eersten, die die de ketterij omhelsden, en werden, ten gevolge van hunnen afval, van trouwe onderdanen der abdij, zoo als zij dien tijd geweest waren, hare bitterste vijanden. De pugingen der kloosterlingen van St. Gall, om hen tegen het gift der ketterij vrij te waren, werden door hen beschouwd als eene gewelddadige onderdrukking; zoodat zij, misleid door hunne Zwingliaansche predikers en bijgestaan door al de magt der protestantsche cantons, de wapens tegen hunne wettigen vorst oppnamen. Daaruit volgden oorlogen, waaraan de catholijke bondgenooten van den vorst-abt deelnamen. Deze bliddige twisten door den godadiensigen vrede van 1712 een einde genomen hebbende, ten gevolge der overwinning, te Vilmergen door de catholijken behaald, bleef de abdij in het volle bezit van haar grondgebied, daaronder begrepen het graafschap Toggenburg. Zoodanig was de toestand van dit vermaard klooster, toen in 1798 het revolutionair beginsel, met behulp der fransche legers, zich van Zwitserland meester maakte. Een der eerste gevolgen dezer verovering en der om-

verwerping van alle cantonale regeringen, was de plundering en de verwoesting van St. Gall, even als van al de overige kerkelijke instellingen. Door deze omwenteling werden de stad St. Gall, waar de meerderheid protestantsch was, het graafschap Toggenburg en de andere domeinen der abdij herschapen in eenen onafhankelijken Staat, en deze toestand werd gehandhaafd door het verdrag van bemiddeling, hetwelk het canton St. Gall voor goed daarstelde.

Tijdens de staatkundige terugwerking, welke den intogt der geallieerden in Zwitserland opvolgde, werden al de oude kloosters in Zwitserland hersteld en hun bestaan gewaarborgd door art. 12 van het nieuw eedgenootschappelijk verbond: St. Gall alleen bleef uitgezonderd van deze algemeene, door al de catholijke cantons gevraagde en vurig verlangde herstelling. Er bevond zich toenmaals te St. Gall een mensch, in het duistere geboren, welken de laatste abt door zijne kloosterlingen had laten opvoeden en onderwijzen. Weldra verheven tot eene aanzienlijke betrekking in het tijdelijk beheer der goederen van de abdij, was hij alles verschuldigd aan de welwillende bescherming van den abt, die de godheid zo ver gedreven had, van voor hem bij het keizerlijk hof den titel van Baron aan te vragen. (Sedert dien tijd droeg hij den naam van baron Müller von Friedberg). De abt had in hem al zijn vertrouwen gesteld, maar de abdij vond in hem haren grootsten vijand: want volgens het revolutionair beginsel worden de ondanbaren voor groote burgers gehouden. Hij bezigde al zijne magt en zijnen invloed om de herstelling der abdij te beletten, ofschoon de abt aangeboden had om voor haar af te zien van al hare rechten van heerschappij over de stad en het canton St. Gall. De abdij bleef dus afgeschapt en al hare bezittingen en eigendommen gingen daadwerkelijk over op het tijdelijk gezag en vielen het canton St. Gall ten deel.

De vorst-Abt genoot in zijn klooster en catholijk geblevene domeinen zeker geestelijk regtsgebied, ofschoon overigens de abdij afhankelijk was van het bisdom van Constanz. Na lang open gestaan te hebben, werd deze zetel bekleed door den al te beruchten baron von Wesseberg, die zich deze waardigheid door den groothertog van Baden had laten geven. Niets vermogende voor de duitsche onderhoorigen van dit ongelukkig bisdom, besloot Paus Leo de XII ten minste de kerk er af te scheiden; in 1823 verliet hij, uit kracht zijner volle apostolische magt, de abdijkerk van St. Gall in eene cathedraal en gaf voorloopig het beheer over dezelve aan den bisschop van Chur in handen. Deze vaderlijke beschikkingen werden te St. Gall verschillend opgenomen. De cantonale regering verzette zich met te meer kracht tegen dezelve, daar zij meerendeels bestond uit protestanten en catholijken, die leerlingen en bewonderaars van Wesseberg waren en die zich dus zeer gevoelig toonden over het vermeend onrecht hun aangedaan. De bevolking van St. Gall achtte zich gekrenkt in hare vrijheid, toen zij zich verplaatst zag onder het regtsgebied van den bisschop van Grauwunden, voor welke landstreek zij eenen erfelijken afkeer had. Men durfde echter niet regtstreeks eene verklaring afleggen van ongehoorzaamheid aan den bisschop van Chur; maar gaf in duidelijke bewoordingen aan den apostolischen nuncius te kennen, dat men, bij de eerste openvalling van den setel, het regtsgebied over het canton St. Gall niet langer erkennen zou. En inderdaad, toen in 1823 de zetel van Chur openviel, haastte zich de groote raad van St. Gall de intrekking van gehoorzaamheid uit te vaardigen, waarmee hij reeds achtien jaren lang bedreigd had.

Toen namen langdradige en moeilijke onderhandelingen tusschen het canton en den apostolischen nuncius, die door den H. Stoel belast was, om in het kerkelijk beheer van het canton te voorzien, eenen aanvang. Onderscheidene ontwerpen van concordaat werden achtereenvolgens voorgesteld en verhandeld, maar altijd ten slotte door den grooten raad verworpen, alwaar steeds dezelfde meerderheid den boventoon voerde. Doch zulke schandelijke plagerij had de oogen geopend der catholijke bevolking die eene meerderheid van twee vijftien boven de protestantsche bevolking hebbende, met evenveel verontwaardiging als schamte het juk ontdekte waaronder men haar gedrukt hield. Zij benuttede het tijdstip der laatste verkiezingen voor den grooten raad, om tot leden van denzelfden niet anders te benoemen dan catholijken, die even verlicht als vol ijver voor de belangen der kerk waren; zoo dat de groote raad voor de helft zamengesteld werd

uit innig vereende catholijken, wier eenparige houding hen voor hunne tegenstrevers geducht maakte. Toen vaardigde de catholijke raad van beheer zijnen voorzitter, den eerbiedwaardigen Gmür naar Rome af, om er onmiddellijk te onderhandelen over de organisatie van het bisdom, hetwelk reeds daadwerkelijk door Paus Leo XII was opperigt, en Rome werkte met hare gewone inzigten tot bevrediging mede, om de moeilijkheden uit den weg te ruimen, welke het protestantismus, vereenigd met het radicalismus van St. Gall, hadden opgeworpen.

Thans bleef nog over om de bekrachtiging van den grooten raad te verkrijgen, die, zoo als wij reeds zeiden, in twee gelijke deelen verdeeld was. Men had dus de wettige vernietiging der eene stemming door de andere te vreezen. Maar de radicalen wisten, dat in dat geval de catholijke bevolking onmiddellijk eene herziening der cantonale constitutie zou gevraagd hebben, volgens welke thans de beide geloofsbejden even, ondanks de ongelijkheid in getal van bevolking, in eenen geheel gelijkvormigen toestand verkeerden, dat is te zeggen door een gelijk getal afgevaardigden in de twee raden vertegenwoordigd worden. Deze verzekering joeg der protestantsche partij zoo veel schrik aan dat 70 harer leden van hunnen tegenstand aan het concordaat afzagen; zoodat, zo als reeds bekend is, het oppergezag de met Rome aangegane overeenkomst bekrachtigde met de aanzienlijke meerderheid van 145 stemmen tegen de naauwelijks merkbare minderheid van 5 tegenstanders.

De catholijke Kerk moet in deze uitkomst eene drievoudige reden vinden om God te danken: zij ziet onder den bisschoppelijken vorm den ouden luister herleven eener instelling, welke een der eerste evangeliepredikers van Zwitserland tot stichter heeft gehad; zij ziet eene heiligschennige tegenstand aan het gezag van den H. Stoel ophouden; zij ziet eene bevolking van 100,000 catholijken zich met blijdschap onder den herderstaf scharen. Wat Zwitserland in het bijzonder betreft, het ziet een zijner voornaamste gemengde cantons eene toestand aanvaarden, welke het onttrekt aan de radikalen warpen, waarin het gewikkeld was; de deszelfs toetreding voorbereidt tot het catholijke verbond, hetwelk reeds thans aan protestanten en radicalen zoo veel bezorgheid inboezemt. Het be groot dus in de organisatie van het bisdom van St. Gall, te gelijk eene zegepraal en een verbliffend verschieft. (A. v. R.)

Advertentien

* * Getrouwd: **J. W. A. CREMER**
en
J. C. M. KORTHOOT.
's Bosch 2 Januarij 1846.

* * Wordt **TE KOOP** aangeboden tegen zeer matigen prijs, om daardoor spoedig, en wel langstens binnen den tijd van **zes weken** nader heden, hetzelve te zien weggeldind.

EEN ORGEL

MET

Twee Klavieren,

staande in de R. C. Kerk te Zevener, zijnde de Kast geheel van Eikenhout in kunstig Snijwerk, bevattende twee Registers; benevens drie Blaasbalgen, te bevragen bij Kerkmeesteren van gemelde Kerk.

BESTE TAPPELEN TE KOOP

tegen **f 6.00** het MUB, in de Helder van den Herr KROMAN, op de Pensmarkt te 's Bosch.

Graanmarkt

van 's **HERT OGGEN BOSCH**,
Vrijdag en Zaterdag 2 en 3 Januarij.
ROGGE slag: **f 7.65 / 8.00** en **f 8.45**.
BOEKWELF in een doer: **f 7.25 / 7.50** a **f 8.00**.
GORT HAVER niet aan.
LICHT VRIJDE HAVER **f 3.00 / 3.40**.

Beurs van Amsterdam.

Zaterdag 3 Januarij ten vier ure.
W. S. 2 1/2 pCt. 61 1/2. 11. Nieuwe Cert. 3 pCt. 72 1/2. Dit Certific. 4 pCt. 90 1/2. Am. Bond. 3 1/2 pCt. 91 1/2. Rijnland. 164 1/2. Ardoins. 52 1/2 pCt. 25 1/2. Sp. Min. 3 pCt. 34 1/2. Port. te Lond. 3 pCt. 62. Dit 4 pCt. 60 1/2. Russen 106 1/2. Dit 4 pCt. 92.

Ter Drukkerij van **D. A. A. DE ROOY**, te 's Bosch.